

ново drevo. Zavaljo tega pa nima tukaj kmet veselja do sadnega drevja, dasiravno je večkrat k temu spodbodovan.

VI.

Gojzdnarstvo sploh.

Po tukajšnih hribih raste bukva, jelov, smrekov, jensenov, javorjev in celó tisov les. Velika škoda se godi gojzdom po tatovih in po velikih viharjih; pozimi pa po težkem snegu. Za prihodnjo rast lesa se je dosedaj prav po malem skerbelo; k večjemu se je kak želod blizo kake vasi po gošavah zasejal. Kmetje imajo pa vendar le veliko prida ali dobička iz gojzda, ker sekajo v gojzdu ne le za domačo potrebo ali za domače orodje, ampak tudi za izdelovanje kubov, rešet, nišk in lesenih ploščkov, s kterimi barantajo po mnogih deželah. Dobivajo tudi veliko derv za ožiganje lončene robe iz gojzda, s katero na vse strani lazijo.

Od bolezen gojzdnarskega lesa ni tu nič kaj slišati. Čemur prizaneseta burja in sneg, ugonobi večidel roka človeška.

VII.

Gospodarstvo tukajšnih kmetov.

Tukaj so vse kmetije tako razkosane, da ni cele zemlje ali kmetije več najti; k večjemu je še kak polovičar, največ je masličarjev. Masličar ima kake 4 orale njiv, 4 orale spašnikov in po troje ali čvetero goved in k večjemu enega konja. Le po obloškem potoku, kjer imajo gojzadne ograje in hribovske senožeti, imajo nekteri po 6 do 12 goved in tudi po več ovác.

Tukajšni kmet prodá včasih kako goved, kake dobro izpitane prešiče, kak boh, kaj masla in malo malo prediva. Denar, ki ga za vse te reči dobí, ne preseže domačih potrebštin in davkov. Tudi s pridelanim žitom ne izhaja. To vse ga primora, si z lesnino, lončarijo in pozimi z mnogimi težkimi deli po Horvaškem in Slavonskem kruha iskati. — Malo jih je, kteri kupčujejo z žitom. V Dolenji vasi kupčujejo tudi s kobilami.

Kmečke pohišta in stanovanja so tukaj večidel prostornije in snažnije kakor po drugih dolenskih krajih. Hleve in skednje si napravljajo iz obrezanih hoj ali smrek, ali pa iz debelih dilj. V skednjih so na enem koncu podi za mlatev, v drugem pa listnik in do verh strehe kak kozolec; pokriti so s slamo. Hiše so zdaj večidel zidane tako, da so oknja proti potom ali cestam obernjene, ob krajih pa so vrata; na spodnjem koncu hiše sta klet in hlev. Veliko jih je že z opekami pokritih, še več pa s slamo.

Dnina delavcov je velika. Kdor hoče in večkrat mora kakega delavca najeti, mu mora dobro ali celó mastno hrano dati in možkim po 20, ženskim pa po 10 krajcarjev na dan plačati. Rokodelcom se mora verh prav dobre hrane po 40 kr. na dan plačati. Hlapci imajo po 40 gold., dekle ali keršence pa po 30 gold. na leto.

O panonskem jeziku.

V 24. listu „Novic“ je moj učeni in poštovani sodelavec gospod Hicinger Tacitovih verstic omenil, v kterih govori o panonskem jeziku. V svojem rokopisu sem že pred dvema letoma dotične verstice pretresal; „retro Marsigni, Gothini, Osi, Buri, terga Marcomanorum Quadorumque claudunt. E quibus Marsigni et Buri sermone cultuque Suevos referunt. Gothinos gallica, Osos panonica lingua coarguit non esse Germanos et quot tributa patiuntur. Partem tributorum Sarmatae partem Quadi ut alienigenis imponunt“ (Tac. 43).

Iz teh slednih besed se še vidi, da Osi, kteri so panonski jezik govorili, tudi niso bili Sarmati, ker Tacit Ose imenuje „alienigenae.“ Za Karpati ravno tam, kamor Tacit Ose postavlja, pa ni bilo drugega naroda v starem svetu, kakor Germani, Galli in Sarmati, in Vendi — Slovani, in ker Osi niso bili nobenega tega naroda

soplemeniki, niso tedaj drugega, kakor Slovani, in ker Tacit njihov jezik imenuje panonski, so tudi Panoni bili Slovani.

Pa kako je mogel Tacit (Germ. 28) pisati, da Osi in Aravisci govorijo nemški, ker gori očitno razločuje tri jezike in pravi, da Osi niso Nemci? O teh verstah Tacitovih je že slavni Valvasor tako umoval:

„Ueber die Zweifel des Tacitus, ob die Osen Deutsche oder Panonier gewesen seien, schliesst Cluver nicht unbillig, Tacitus habe gezweifelt, ob man die Osos für ein panonisch oder deutsches Volk achten müsse, weil ihre Rede der Deutschen in etwas, und doch noch mehr schier der panonischen geglichen.“ (Valvasor Krains topog. hist. Beschr. II, 84).

To umovanje je celó temeljito, ker učeni J. Grimm sam pravi: „Unsere deutsche Sprache schliesst sich, und das ist aller meiner Forschungen Ergebniss, leiblich zunächst an die slawische und lithauische, in etwas fernerem Abstände an die griechische und lateinische, doch so, dass sie mit jeder derselben in einzelnen Trieben zusammenhängt. Noch weiter ab liegt ihr die keltische, obwohl sich auch hier die Verwandtschaft kundgibt.“ („Gesch. der deutschen Sprache“ str. 1030).

Razun teh verst Tacitovih o panonskem jeziku sta nam še Plini in Dio Cassi dve besedi zapisala. Dio Cassi (49, 36) piše, da v jeziku panonskem se je panus (panoš, panuš) velelo oblačilo z rokavi. Jaz sem že v „Mittheil. des hist. Vereins für Krain“ dokazal, da je panoš panuš slovenska beseda, in da še v ruskem jeziku samo z drugim tvarivnim suffiksom: panjava pomenjuje a) leinerner Rock der Bäuerinen, b) das Hemd, c) Leinwand; dalje je pri Rusih panjka, ponjka, rubišče, ein Hemd mit Aermeln; pri Slovencih kraj Mure: ponjava, die Leinwandplachte, platneni pert, kterega na trato razprostrejo, kadar zernje sušijo.

Dalje je zapisal Plini besedo bonas, in v gori omenjenem časopisu sem tudi do belega dokazal, da bonas pomenjuje: Sumpfhier, bivola.

Zgodovinska drobtinica.**Pervi zvon. *)**

V petem stoletju je bila huda stiska po Italijanskem. Iz Afrike kralj Genserik na verle planjave italijanske z divjimi Vandali pridere, kakor huda ujima rodovite polja in vinograde zatira in mesta požiga. Ravno je mestice Nolo na Neapolitanskem požgal, ter ostale mladenče in može seboj v sužnost odpeljal. Med tem za sužnost odločenimi je bil tudi mladenec Pavl, edini sin nesrečne matere, ko je mož, znajden kovač, je v tej vojski smert storil. Mladeneč po smerti očeta materi lepo obeta, kako hoče zdaj za-njo skerbeti, njena podpora biti in jo z rokodelstvom rediti — naučil se je namreč od očeta iz železa in bronca posebno umetno orodje kovati. — Ali človek obrača, Bog pa oberne. — Vandali mesto ropaje najdejo mater in sina, ki sta v nekem koticu svoje hiše skrita bila, ter mladenča sužnika odpeljajo. Mati mora zdaj gledati, kako se njeni sin v težko sužnost prodaja, joka in prosi za-nj, pa vse zastonj; poslednjič poglavar veli, da ji hoče sina pustiti, ako ga odkupi.

Kje pa hoče reva dnar za rešitvo svojega sina vzeti? Vandali so njo kakor njeno žlahto čisto oropali. Prosi znanca in druge, pa nobeden ji pomagati ne more. V tej britkosti se podá k sv. škofu Pavlinu, ki, oče ubogih, je od hiše do hiše za revne in zapuščene darov pobiral in jih tolažil. Rad bi ji bil sveti mož pomagal, al vse to svoje je že potrosil, in sam ubog, nesrečni materi svetvati ne vé. Ker pa njeno veliko žalost vidi, ji roko podá rekoč: „Bodi

*) Iz „Drobtine za novo leto 1858“, o kterih bomo prihodnjič obširneje govorili. Vred.

potolažena moja hči! Ne gleštam ti sicer kaj dati, pa vzemi mene samega: reci, da sem tvoj sužen, in da svojega Pavla sužnosti rešiš, daj mene namesto njega v sužnost.“ — Žena to slišati ostermi ter meni, da sveti škof še šalo z njo ima; al sv. Pavlin ji odverne, da mu je resnica. Čedo, ktero zdaj zapusti, s tem tolaži, da je svojim ljubim v sužnost odpeljanim ovcam potrebnejši kakor njim, ker je prosta in ji lahko družega duhovnika za svojega namestnika zapusti.

Tako se podá svet pastir iz ljubezni do svojih ovčic v sužnost, ker je mnogo hudega zaničevanja, zlo tepenja prestal, sina zapušene vdove oprosti, in skrivaj nesrečne sužne tolaži, podučuje in jim njihov težek stan v svoji pastirski ljubezni mnogoverstno polajšuje.

Oprosteni mladeneč zdaj po poti domú premišljuje, kako bi se rokodelstva svojega očeta še umetniše lotil, da bi tako svojo mater ložej preživil, pa tudi usmiljenemu Bogu svojo hvaležnost skazal.

Umisli si veliko posodo bronasto narediti, kelihu podobno, znotraj železno kladvo vterditi in celo posodo tako obesiti, da kakor hitro se bo majati jela in kladvo stran keliha zadelo, se bo deleč krog glasilo in vernim znanje k službi božji dajalo.

Domú pridši te svoje misli namestniku sv. Pavlinu razodene, ki ga v njegovem sklepu poterdi in mu še toliko vloží, da mladeneč delo začne in prav ličen zvon naredi. Mašnik zvon posvetijo, ter ga verh novo zidane cerkve obesijo.

Takšen začetek prvega zvona si verno ljudstvo pripoveduje.

Zdaj še pa slišati hočemo, kadaj se je prvokrat z njim zvonilo.

Sv. Pavlin se v sužnosti s svojim svetim življenjem, s tiho poterpežljivostjo in keršansko modrostjo nasledniku kralja Genserika toliko prikupi, da kralj ni samo njemu in drugim keršanskim sužnim prostost podelil, ampak je tudi vse na svoje potroške domú na Italijansko poslal. Tako sveti pastir ni samo mladenca Pavla, ampak vse svoje vjete ovce sužnosti rešil, pa tudi doma sprejet bil, kakor se toliko ljubeznjivemu škofu spodobi. Ko namreč vsi srečno v Neapolitansko pridejo in iz barke stopijo, svetega pastirja sprejme dvanajst častitih starčkov iz Nole mu nasprot poslanih, ki ga veselo in prav serčno pozdravijo. Spremijo ga proti domačemu mesticu, iz kterega mu cele trume ljudstva z dušnim pastirjem vred daleč naproti pridejo. V imenu vseh mestjanov duhovnik svetega škofa z ganljivimi besedami pozdravi, in komaj govoriti neha, stopi mladeneč Pavl naprej, poklekne pred svetega pastirja, ga s solznimi očmi hvali in usmiljenje, ko mu je skazal, povzdiguje. Pri tej dóbi, ko vsi ganjeni krog svojega višjega pastirja stojijo, se dosihmal neznano petje zvona oglasi. Pavlin in cela čeda se nad lepim glasom novega glasa začudi. Potem svetemu škofu povedó, kako je mladeneč Pavl zvon ismislil, da bi se z njim verni k službi božji vabili. „Moj sin“ mladenču škof prerokvaje reče, „ti zapopasti ne zamoreš, koliko si s tem delom v povikšanje časti Božje storil!“

Tenko, kakor je nam vsem znano, se je to prerokovanje svetega škofa spolnilo. Zvonovi so tako rekoč trobente svete cerkve na zemlji, s kterimi svoje vérne k službi božji, k daritvi svete maše, k poslušanju besede božje, k pogosti molitvi budí in opominja, ter njihove serca v nebesa povzdiguje. Žegnanih zvonov glas hude duhove prežene, vojskine trume sovražnikov s strahom napolni, in hudo uro odverne. — Trikrat na dan nas zvonov glas največjega čudeža ljubezni in usmiljenja božjega opominja — da je Beseda Božja meso postala in med nami prebivala, ter nas vabi moliti in hvaliti Boga toliko usmiljenega, častiti pa tudi Marijo, po kateri nam je toliko usmiljenje došlo.

M. P.

Potovanje po izhodnem ali po jutrovih deželah v letu 1857.

Spisal Mihael Verne.

LVI.

Naslednji dan se vernejo romarji naši spet v Nazaret, toda po drugi poti, in so vidili razne kraje zgodovinskega spomina. Že v poldrugi uri pridejo do sloveče gore, na kateri je Jezus pet kruhov in dve ribi tako čudovito pomnožil, da je bila velika velika množica nasitena. Ko je namreč Jezus slišal, da je dal prešestni sladnež Herod Janezu kerstniku glavo odsekati, se je umaknil v čolnihu od ondod v pust kraj na samo; in ko so množice to slišale, so šle za njim peše iz mest. Math. XIV. 14—21. „In Jezus izidši je vidil veliko množico, in v serce so se mu smilili, in je ozdravljajal njih bolnike. Ko se je pa večer storil, so pristopili k njemu učenci njegovi rekoč: Kraj je samotni in ura je že prešla: spusti množice, da gredó v vasí in si hrane kupijo. Jezus pa jim je rekel: Ni jim treba hoditi, vi jim dajte jesti. Odgovoré mu: Tù nimamo več ko pet kruhov in dve ribi. On pa jim pravi: Prinesite mi jih sém. In ko je ukazal množici sestí na travo, je vzel pet kruhov in dve ribi, je pogledal v nebo in jih je blagoslovil in lomil, in je dajal kruhe učencem, učenci pa množicam. In vsi so jedli, in so bili nasiteni. In so pobrali ostanjke koscov polnih dvanajst jerbasov. Teh pa, ki so jedli, je bilo 5000 mož brez žen in otrok.“

Malo dalje od genezaretskega jezera proti Nazaretu je druga slavno znana gora, visokejša od poprejšnje, pa vendar ne ravno visoka. Pravijo ji tudi gora Kristusova, ker je nek Gospod naš posebno rad na-njo zahajal. Sloví pa gora ta posebno po prekrasnem Gospodovem govoru, ki nam ga sv. Matevž v V., VI. in VII. poglavji popisuje. „Ko je pa Jezus množice vidil, piše omenjeni evangelist, je šel na neko goro, in ko je sedel, so pristopili k njemu učenci njegovi. In odperl je usta svoje in jih je učil, rekoč: Blagor ubogim v duhu, zakaj njih je kraljestvo nebeško. Blagor krotkim, zakaj zemljo bodo posedli. Blagor žalostnim, kajti potolaženi bodo. Blagor lačnim in žejnim pravice, kajti nasiteni bodo. Blagor milostljivim, zakaj milost bodo dosegli. Blagor tistim, ki so čistega serca, zakaj Boga bodo gledali. Blagor mirnim, zakaj otroci božji bodo imenovani. Blagor tem, ki zavolj pravice preganjanje terpé, zakaj njih je nebeško kraljestvo. Blagor vam, ko vas bodo kleli in preganjali in govorili lažljivo zoper vas vse hudo zavolj mene. Veselite se in od veselja poskakujte: zakaj plačilo vaše je obilno v nebesih“ itd. — Zavolj blagrov teh imenujejo dan današnji goro to tudi goro osmerih blaženost.

Pot ali steza ne pelje čez goro, ampak o njenem podnožji; pa kristjanski potniki in romarji obiskujejo radi tudi verh gore. Na severo-zahodni strani gore je veliko polje, po kterem je gotovo tudi Odrešenik naš hodil; zakaj sveti Matevž pripoveduje v XII. poglavji takole: „V tistem času je šel Jezus skozi setve o saboti: učenci njegovi pa so bili lačni in so jeli klasje osmukovati in jesti. Farizeji pa, to vidši, so mu djali: Glej, učenci tvoji delajo, kar se ne smé delati ob saboti. On pa jim je djal: Al niste brali, kaj je David storil, ko je bil lačen — on in ti, ki so z njim bili: kako je šel v hišo božjo, in je jedel ogledne kruhe, ki jih ni bilo dopuščeno jesti ne njemu, ne tem, ki so z njim bili, ampak samim duhovnim? Al niste brali, da duhovni ob sabotah v tempeljnu saboto prelomljajo, in so vendar nedolžni? Povém vam pa, da je večji od tempeljna tù. Ako bi vedli, kaj se pravi: Usmiljenje hočem in ne daritve, bi ne bili nedolžnih nikdar obsodili. Zakaj človekov sin je Gospod tudi sabote.“

Na tem do tri ure dolgem in celo uro širokem polji, ki se mu z abulonsko polje pravi, je bila 4. in 5. dan